

guit (1) inter Declarationes *comprehensivas et extensivas*, atque his denegat vim legis universalis, nisi *speciali* dentur Pontificis mandato et rite promulgantur, sunt enim *novae leges*: illis autem vim legis universalis tribuit, sunt enim *authenticae legis iam exsistentis* declarationes. His quae a Schmalzgrueber dicuntur, gemina sunt quae a recentioribus disputantur, quin aliquid novi in medium protulerint (Vide ex. gr. Bouix op. cit. P. II. Sect. V. Vide etiam quae habet idem auctor in Tractatu De Curia Romana Par. III. Sect. I). At quamvis ibi plura congesta sint, haud possunt pleraque, si accurato subiiciantur examini, admitti. Aliud est dicendum de sententiis iudicialibus quae dantur a S. C. C. et *ius faciunt inter partes*. De his confer Aichner, I. E. § 18. n. 1.

57. Iamvero si ad *Ius humanum scriptum et particulare*, quod ad Ecclesiam pertinet, gradus fiat; huius *legitimi fontes* censemur:

a) *Decreta Conciliorum nationalium vel provincialium* aut *Synodi dioecesanae*, vel *episcoporum*, et eorum qui *quasi episcopalem* auctoritatem obtinent. Horum enim leges, pro sua vel natione vel provincia vel dioecesi vel quasi dioecesi, vim suam exserere manifestum est (2).

b) *Leges Ordinum regularium*, vel *Collegiorum*, quae tamen legum ferendarum iure fruantur; relate ad eorundem membra.

c) *Decreta Romanorum Pontificum vel Conciliorum Generalium*, quae licet *ratione auctoritatis* sint universalia, *per accidens* tamen ad particularem aliquam nationem vel provinciam vel collegium vel personas pertinent (3).

d) *Decreta eorum qui iurisdictionem* habent a legitimis superioribus *delegatam*, relate ad eos qui *pro varia delegandi ratione* eidem rite subiiciuntur. Quid porro sit iurisdictio delegata, quotplex, quae iura conferat etc. suo loco explanandum erit.

(1) Ib. nn. 373 377. Cf. etiam Ioseph Ferrari Summa Institut. Can. § 16.

(2) Bouix Op. cit. P. I. Sect. III. c. 1.

(3) De Concordatis iam diximus (48. IX. 6).

58. *Denique ad Ius humanum ecclesiasticum non scriptum gignendum* habentur tum *traditiones* tum *consuetudines*, de quibus paullo post distinctius agendum erit.

59. Hactenus recensiti *veri fontes* sunt Iuris canonici; scilicet ex iis *leges sive universales sive particulares* existunt. Sunt tamen quidam qui non tam *Iuris* quam *Iuris interpretandi fontes* seu *praesidia* sunt; quatenus *per se* legem non efficiunt sed ad recte iudicandum prudentem regulam suppeditant. Huc pertinent *Decreta particularia* pro ut legi universalis declarandae adhibentur, sententiae Patrum (V. n. 56. 6) quae regulam quidem aliquam sed nisi ab auctoritate legitima sint ceu *leges propositae*, veram legem non exhibent, multo vero magis doctrina *Glossae* vel scriptorum Iuris canonici aut etiam theologorum qui tamen consensum aliquem exhibant. At vel ex horum recensione fontium, appareat longe aliam eorum esse a superius recensitis indolem ac naturam. At vero qui demum cumque sint, omnes a vera Ecclesiae a Christo conditae constitutione dimant. Quare qui ab ea sunt alieni, spurii cendi sunt.

TITULUS III.

De Constitutionibus

60. Postquam in collectione *Decretalium* actum est in primo titulo de *Summa Trinitate et Fide Catholica* eo sensu quem superiori titulo explanavimus, sequitur titulus secundus de *Constitutionibus* qui unus est ex illis quos appellavimus *titulos praeambulos*, quibus generatim in primis spectantur leges ecclesiasticae.

61. Huic conceptui apprime vero ac ad scientiae normam exacto plane inhaerentes, sub eadem appellatione universam hic exhibere aggredimur legum ecclesiasticarum theoriam hoc logico idearum nexu. Agemus primo de legis essentia prout nominativum ad ecclesiasticam legem refertur. Quia vero omnino necesse est ut certo constet de legis iu-

ridica exsistentia, quae scilicet valeat veram iuridicam obligationem imponere, quae eidem adversari possunt quoquo modo, haec singillatim secundo erunt recensenda. Item tertio loco de legis interpretatione tractandum erit, qua fit ut lex rite singulis in casibus valeat applicari. Denique quasdam peculiares legum ecclesiasticarum classes generali tamen modo spectabimus, ut quae earum propria sunt rite dignosci possint. Hisque numeris omnibus erit absoluta legum ecclesiasticarum theoria generalis.

§ I. *De Legis Essentia.*

62. Haud arbitramur de legis essentia melius nos posse tractationem auspicari, quam si praeclaram doctrinam proponamus quam tradit sanctus Thomas (1. 2. q. 90 sqq.), qui postquam egit de principiis internis actuum humanorum, sermonem instituit de eorumdem principiis externis. Principia externa duo numerantur. Primum inclinans ad malum, scilicet diabolus per suas tentationes, secundum movens ad bonum, scilicet Deus tum per legem per quam nos instruit tum per gratiam per quam nos iuvat.

Iam vero hic nobis de lege cum unice agendum sit, iam duplex eruitur nexus legis: *primo* cum Deo tamquam eius auctore vel immediato vel mediato, *secundo* cum homine cui fertur, ad instructionem tamen, non proinde dumtaxat ut pondus et iugum ad opprimendum; est siquidem Dei beneficium ad id impertitum, ut finem nostrum ultimum iuxta eius voluntatem assequamur.

Porro cum in ipsa humana loquendi consuetudine lex alia *divina* alia *humana* dicatur, *naturalis* alia, alia *positiva* appelletur, itemque *ecclesiastica* vel *civilis*, neque tamen ut una eademque omnino lex habeatur, sequitur aliquid esse cuique legi commune quod communi legis appellatione effertur, aliquid vero unicuique legi vel unicuique legum classi proprium, quod unius ab altera differentiam constituit et appositis quibus legis nomen circumscribitur, exhibetur.

Hinc dicit S. Thomas spectanda esse: *primo*, quae sunt communia cuique legi; *secundo*, quae sunt propria.

Ex communib[us] autem querenda dicit:

Primo: *essentia*, ex hac enim habebitur non *etymologica* sed *realis* legis definitio exsurgens ex eius elementis simul sumptis.

Secundo: *partitio*, ex qua legum varietas atque mutua differentia.

Tertio: *effectus* seu legis in subiecto cui datur prope modum operatio. His enim legis natura plane existit perspecta, cum inde cognoscatur *quid sit, quotplex, quid efficiat*. Ad legis communem essentiam quod attinet, ostendit S. Thomas analysi conceptum instituta:

Primo: legem esse *ordinationem rationis* cum sit aliquid ad rationem pertinens.

Secundo: legem ordinari *directe* ad bonum non *individuorum* sed *commune*.

Tertio: legem non ferri nisi ab eo qui curam habet communitatis. Hoc enim est corollarium ex duobus praecedentibus.

Quarto: promulgatione legem indigere, quod etiam ex tribus prioribus manifeste consequitur; non tamen definit quaenam promulgationis ratio sit necessaria. Concludit vero sanctus Doctor his verbis: “*et sic ex quatuor praedictis colligi potest definitio legis, quae nihil est aliud quam quedam rationis ordinatio ad bonum commune ab eo qui curam communitatis habet promulgata*”.. Quae porro quatuor, cum ex mente sancti Doctoris sint cuiusque legis elementa *essentialia*, sequitur ex eius doctrina, plane absurdam esse inquisitionem, utrum dari possit lex quae licet non promulgata vim habeat obligandi.

Quare veluti *a priori*, tamquam cavillationes reiiciendae sunt paucorum canonistarum sive veterum sive recentiorum opiniones, qui ad urgendam legis rationem in quibusdam sacrarum Congregationum resolutionibus, licet non promulgatis, contendunt promulgationem ad legis essentiam non pertinere, quod vel ex ipsa legis natura et ordinatione omnino falsum ostenditur. Verum de resolutionibus sacra-

rum Congregationum earumque obligatione inferius adhuc redibit sermo.

63. At simul ex his sponte veluti sua oritur legis partitio. Lex enim ex dictis est *ordinatio rationis*. Spectanda est igitur:

Primo: in ordinante supremo, qui est Deus aeternus ex sua essentia; hinc *lex aeterna*;

Secundo: in immediata eiusdem in homine facta participatione; hinc *lex naturalis*;

Tertio: in remotioribus et ope humanae ratiocinationis factis legis naturalis applicationibus; hinc *lex positiva humana*;

Quarto: in immediate facta a Deo aliter quam per naturam legis aeternae hominibus manifestatione, sive ad manifestanda ontologice supernaturalia sive etiam ontologice naturalia sed modo supernaturali, ob maiorem utilitatem vel moralem necessitatem; hinc *lex positiva divina*, quae pro duplii oeconomia vel est Veteris vel Novi Testamenti.

Porro sanctus Thomas non solum partitionis huius membra constituit sed singula membra existere probat.

64. Denique ad *communes legis effectus* scrutandos prorogatur. Et *primum* legis effectum generatim statuit, ut *homines bonos efficiat vel simpliciter vel secundum quid*, prout lex vel commune bonum assequendum sibi proponit simpliciter, hoc est honestum, quodque ad ultimum et adaequatum finem ordinatur, vel commune bonum, sed dumtaxat sub aliquo respectu ex. gr. *utilitatis vel delectationis*, qui potest esse finis *partialis* etiam fini ultimo contrarius, proindeque illicitus et moraliter noxius; unde qui legi obediunt, boni fiunt vel simpliciter, vel secundum quid, hoc est *in ordine ad tale regimen*. Lex autem ad hoc ordinatur ut obedient ei subditi (qu. 92. a. 1).

Tum *secundum* ut inquirat effectum communem legis, praeclarum S. Thomas instituit analysism, in qua triplici specta actuum humanorum differentia, ut scilicet vel *boni sint vel mali vel indifferentes*, legem deducit eos vel *impere vel vetare vel permittere vel punire*, quod ultimum

ex eo oritur quod lex poenae timore inducit ut sibi obediatur (ib. a. 2).

Hisque tractatio concluditur de iis quae omnibus legibus communia sunt.

Cum ea quae hactenus ex S. Thomae doctrina protulimus, ad essentiam cuiusque legis pertineant, hinc sequitur ea quoque ad ecclesiasticas leges procul dubio spectare. At vero, ad promulgationem legum pontificiarum quod attinet, peculiaris expendenda occurrit quaestio, utrum scilicet determinatus aliquis sit modus necessario adhibendus ut vim actu habeant obligandi. Cui et alia subnectitur, utrum eas saltem a populi acceptatione dependere teneri possit.

SCHOLION I.

De legum pontificiarum necessaria promulgatione.

Magni momenti est haec quaestio in iure ecclesiastico, prout enim ea recte vel prave dirimitur, Ecclesiae quoque potestas aut asseritur aut destruitur. Hinc statuimus 1) originem et rationem controversiae, 2) distinguemus plures quaestiones quae oriuntur ex ipso definito statu controversiae; et de singulis accurate disputabimus. 3) Denique ex omnibus simul collatis quid tenendum sit breviter innuemus.

Origo controversiae est *complexa* et partim *ex iure naturae*, partim *ex iure romano* saltem post *Iustinianum Imp.*, partim etiam ex sententia quibusdam veteribus canonistis adscripta, desumitur. Nam 1) cum ex iure naturae, legis promulgatio sit necessaria ad hoc ut lex obliget, sequebatur statim, leges pontificias ut obligent promulgatione indigere. 2) Cum vero Iustinianus Imp. statuerit (1) leges civiles in singulis Imperii provinciis promulgari, hinc factum est ut quaereretur, utrum modus ille publicationis pertineret nec ne ad leges etiam ecclesiasticas, adscito potissimum ex canonico iure, principio: *Ius civile* (scilicet roma-

(1) Novella LXVI. *Ut factae novae Constitutiones* (Auth. coll. 5).

num) valere ubi aperte ei a lege canonica non contradicitur vel lex canonica desideratur (1). Accessit denique non nullos putasse antiquos plerosque insigniores canonistas in ea fuisse sententia, modum illum promulgationis per singulas provincias necessarium esse, ut leges ecclesiasticae etiam pro toto orbe christiano latae a Pontifice, vi obligandi polleant.

Haec controversiae origo et elementa, quae tamen si quibusdam obiectum veluti scientificae inquisitionis esse potuit, at *regalistis*, ut vocant, fundamentum praebuit quo systema suum de potestate legifera Ecclesiae quae civilis principatus prorsus mancipium sit, mirifice fulcirent. Atque hac de caussa studiosissime hanc doctrinam, de necessaria in singulis provinciis legum ecclesiasticarum promulgatione, propugnarunt, evolverunt, illustrarunt, tum ianseniani, febroniani, regaliste, tum gallicani, sive ad minuendam sive ad penitus destruendam pontificiam potestatem. Ex quibus appetet nobis officium esse aliquid de hac quaestione statuere. Liquet autem nos tenere sententiam, regalistis plane adversantem. Pro triplici vero elemento quod distinximus triplicem distinguimus quaestionem.

Prima est *quaestio iuris*, utrum scilicet quod regaliste contendunt, fieri debeat ab Ecclesia.

Secunda est *quaestio facti*, utrum scilicet illud ipsum factum sit ab Ecclesia.

Tertia est *quaestio critico-hermeneutica*, utrum regaliste, doctorum, praesertim antiquorum, auctoritate *iure tueri se possint*. Ad singulas per partes accedimus.

I. *Quaestio iuris*. Solvitur plenissime statuta quaestio iuris, hisce principiis adscitis, et probatis:

a) Tum ex rei natura tum ex ipso iure naturae promulgatio aliqua legis est necessaria ut lex obliget. Lex enim est regula agendi communitati obligatorio modo proposita.

(1) Si quaeras utrum hoc principium indiscriminatum adhiberi possit comparare ad quaslibet civiles leges, id negandum videtur; cum alia omnino sit *iuris romani* ad ecclesiasticum habitudo, quemadmodum in praenotionibus historicis innuimus (38), ut eodem pacto ad alias quaecunque civiles leges transferri possit.

Atqui eatenus proponitur obligatorio modo quatenus promulgatur.

b) Haec promulgatio talis esse debet ut sit *sufficiens* ad hoc ut lex *communitati* cognita dici possit quae ex lege obligatur. Est evidens.

c) Ut sit *sufficiens* requiritur ut per eam promulgationem, legis notitia diffundi ad omnes *moraliter* possit. Etenim *ex parte legislatoris* impossibile est ut *omnibus physice* notam faciat legem. Ut enim dicitur *Cap. Ad haec 1. de Post. prael.*: “*Non est necessarium, cum constitutio solemniter editur aut publice promulgatur, ipsius notitiam singularum auribus per speciale mandatum vel literas inculcare*”. *Ex parte vero subditorum* vera est obligatio leges cognoscendi. Ut enim dicitur *Cap. Ignorantia 13. de Regg. iuris in 6*: “*Ignorantia facti, non iuris, excusat*”.

Atqui ad hoc sufficit ut lex sit *omnibus moraliter* cognita.

d) Si igitur promulgatio legum pontificiarum facta in *Curia* sit *sufficiens* ad hoc ut lex *moraliter* *omnibus* sit nota, haec promulgatio sufficit ad hoc ut lex pontifica obliget universum orbem christianum. Sane nexus inter conditionem et conditionatum est evidens ex c).

e) Determinatus modus promulgationis, ex. gr. per provincias, non potest proinde pertinere nisi ad ius positivum. Id enim constat 1) ex superius modo demonstratis; constat 2) ex confessione adversariorum. Audiatur Van Espen: “*Non* appareat de ratione legis esse, praeveniendo omne ius propositum, ut eius promulgatio certo ac determinato ritu fiat, aut certis ac determinatis locis lex publice adfigatur vel proclametur”. (De promulg. leg. P. I. c. 1. § 2).

f) Quamvis lex sit satis promulgata ut obliget, fieri potest et revera fit, ut peculiares quaedam personae vel etiam personarum classes iis in adjunctis versentur in quibus *ob legis ignorationem a culpa excusentur*. Ut enim lex obliget, sufficit ut vere dici possit nota communitati sicut diximus. Ut aliqui vero eam ignorent sine culpa, sufficit ut iis *vere nota non potuerit esse*, ex. gr. ob temporis insufficientiam, spectata locorum intercedidine. Sed defectus

tunc non est *ex parte legis in obligatione*, sed *ex parte subiecti, in scientiae carentia quamvis inculpabili.*

Ubi nota, illud quod dicitur in textu citato ex Regulis Iuris in 6 dici potissimum *de excusatione iuridica*, non vero *in foro conscientiae*.

Potest ergo fieri et aliquando fit, ut lex *ex sese* vim habeat obligandi, et tamen quis ob eius ignorantiam excusatetur.

g) Quare conditiones quibus ea ignorantia excusat, nullatenus pertinent ad quaestionem quid requiratur ut lex ex vi intrinseca obliget. Quae enim pertinent ad quaestionem quae toto coelo ab alia differt, profecto ad hanc probandam non valent. Iamvero ex his omnibus ostenditur, *ex iuris quaestione nihil deduci posse ad asserendam necessitatem promulgationis legum pontificiarum in provinciis ut vim obligandi habeant.*

Accedimus ad quaestionem facti.

II. *Quaestio facti.* Hanc facti quaestionem per gradus quosdam insequentibus propositionibus explanabimus.

Prop. 1. Ostendi potest promulgationem legum pontificiarum, factam in sola Curia, esse sufficientem sensu superius exposito.

Ex demonstratis ad hoc requiritur ut legis notitia per promulgationem Romae (scilicet in Curia) solum factam, ad omnes moraliter, quamvis successive ut patet, possit pervenire.

At vero, factum notorium quodque proinde a pluribus cognoscitur est profecto Romae facta solemnis promulgatio, attentis potissimum eius circumstantiis. Sane a) spectetur ipsa conditio urbis Romae, ad quam ex universo christiano orbe tam multi confluunt; b) spectentur peculiares ac fere continuae relationes quas *catholici episcopi* habent cum Sede Apostolica; c) *facilitas multiplicationis* exemplarium Constitutionum per typos; d) *facilitas transmissionis* sive per ephemerides, sive per publicos tabellarios; e) conditio ipsa Romanae Sedis sive quoad hostes sive quoad obsequentes. Ex his omnibus evidens est impossibile esse *moraliter* ut pro diversa locorum distantia, citius vel serius lex pontificia

orbi christiano universo non innotescat. Quod si dicatur fieri posse ut non omnino accurata legis habeatur notitia, si ex. gr. eius non habeatur exemplar, hoc nihil probat pro regalistis; dubia enim illa notitia sufficiens erit ut episcopus *ex officio teneatur* S. Sedem consulere et dubitationem amovere.

Quare errat omnino Van Espenius quando affirmat: "Cum moraliter impossibile sit ut per eam Romae factam publicationem, sive Decretorum et Bullarum in publicis locis fieri solitam affixionem, populi et communitates fidelium per vastissima locorum intervalla dispersi certam horum decretorum notitiam accipiant, non appareat quia ratione possit huic promulgationi is attribui effectus, ut vigore huius solius publicationis decreta illa respectu remotissimi illius populi vim legis obtineant, sive ut hac sola publicatione in Urbe Roma facta, possint illa decreta dici sufficienter illi populo proposita, ut respectu illius dici possint publicata" (Tract. de prom. legum ecclesiast. Par. I. cap. 3. § 2. edit. Bruxell. 1712. pag. 19).

Atqui haec haud vera esse patet 1) *argumento ad hominem.* Cur enim Van Espenius cum aliis regalistis ita solliciti sunt de *Regio Placito* apponendo singulis pontificiis diplomatis *antequam promulgentur*, adeo ut ipse integrum secundam partem sui tractatus in eo iure defendendo insumpserit? Supponunt igitur Constitutiones Romae publicatas posse et *facile posse* ad reliquias provincias pervenire et ab omnibus servari. Cur igitur *promulgationem* exigunt ubi notitia non uno medio certissime diffunditur? Quia scilicet promulgationi obstare potest praerogativa *regii placiti!* Hinc isti theoriam excogitarunt de necessitate *promulgationis* in singulis provinciis! Patet 2) *argumento directo* ex probatis. Nam tria habentur: a) factum *ex se notorium* h. e. publicatio Romae facta; b) officium in fidelibus maxime vero in episcopis factum illud cognoscendi; c) *medium multiplex* quo illud facile possunt non modo cognoscere quomodocumque sed *certo*. Ergo omnia habentur quae requiruntur ut lex *vere nota sit* proindeque omnes obligandi vim habeat. Constat ergo de primae propositionis veritate, quae

ita potest efferri: *Facto ipso constare, promulgationem Romae solum factam legum pontificiarum quibus universus Christianus orbis obligetur, nullo pacto contra iustitiae rationem esse, quippe quae plane sufficiens haberi debet.*

Prop. 2. Ostendi potest promulgationem factam *in Curia Romana* legum pontificiarum *historice* agnitam fuisse ita sufficientem, ut leges illae vim omnes obligandi haberent.

Prob. Duo facta profert ipse Van Espen, quamvis mirum quot diverticula quaerat ut eorum vim effugiat. Haec igitur et nos ante alia proferemus:

Primum factum est, celeberrimam Bullam "In Coena Domini", nonnisi Romae publicari consueuisse. Atqui tum Pontificum mens tum sensus christiani populi profecto ostendit eam legem omnes omnino fideles obligare.

Dicendum igitur leges pontificias obligationem imponere per solam Romae factam promulgationem.

Aliud factum est, *Regulas Cancellariae Apostolicae*, quas vocant, Romae tantum publice edi, et tamen ad universum christianum orbem pertinere. Unde eadem sequitur conclusio quam superius innuimus. His factis alia addenda quae rem multo magis confirmant.

a) Saltem a sex saeculis hic mos invaluit, ut Sedes Apostolica nonnisi per Romanam promulgationem leges suas manifestet. Porro vel hoc sufficit vel non; si primum, habemus quod volumus; si alterum, dicendum Sedem Apostolicam auctoritate sua, a sex saeculis saltem, omnes in errorem inducere fideles, tum muneri suo plane defuisse medium eligendo quod prorsus impar esset fini assequendo, perpetram proinde rexisse fideles et quidem errasse in iis quae pertinent ad generalem Ecclesiae disciplinam. Atqui hoc a catholico sensu plane abhorret.

b) Etiam antiquioribus saeculis continua monumentorum serie ostendi luculenter potest Romanos Pontifices eam tenuisse in suis legibus promulgandis rationem, ut leges promulgatas in uno loco, potissimum vero Romae, haberent tanquam obligatorias pro omnibus ad quorum notitiam devinirent quin alia indigerent promulgatione. Demonstratio-

nem hanc historicam primus proposuit Zaccaria (1) et ex eo recentissime exscripsit cl. Bouix (2) immutato ordine demonstrationis.

c) Generatim dici potest ex universa inspecta Ecclesiae historia, Ecclesiam unice fuisse sollicitam ut *notitia legum* faciliori quoad eius fieri posset modo propagaretur, et hanc ob caussam diversa pro diversis adiunctis *media* ad hoc adhibuisse. At *numquam hoc fecit* ad tribuendum *ipsi legi vim obligandi*, quae habebatur statim ac lex *sufficienter promulgabatur*.

Hinc sententia quam tuemur ex ipsa Ecclesiae historia praedclare demonstratur. Hoc tamen minime vetat quominus Ecclesia possit, si velit, iubere ut aliqua sua lex non obliget nisi promulgetur in singulis provinciis. Insigne est exemplum Concilii Trid. in Decr. de Reform. Sess. XXIV. Cap. I. *Tametsi; de impedimento clandestinitatis*, ubi omnibus Ordinariis praecipit, ut cum primum potuerint, carente hoc decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum dioecesum parochialibus ecclesiis, idque in primo anno quam saepissime fiat, deinde vero quoties expedire viderint. Decernit insuper ut huiusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primae publicationis in eadem parochia factae numerandos.

At vero contra Bulla Pii IV confirmatoria ipsius Concilii "Benedictus Deus", habet communem clausulam de affixione in acie Campi Florae etc.

Prop. 3. Ostendi potest promulgationem *necessario faciendam* in provinciis singulis, ut lex pontificalia quaelibet vim obligandi habeat, illud secum ferre, ut tum *in se* tum

(1) Data opera de his disserit Zaccaria, Dissert. XI. De varia Ecclesiae praesertim latinae in promulgandis sacris Constitutionibus disciplina (inter diss. de rebus ad hist. atque antiquitates eccl. pertinentibus. Fulginiae 1781. T. II. pagg. 188–232). Potissima ex his transtulit in diss. italicam quae inscribitur « *Della forza obbligatoria dell' ecclesiastica disciplina* ». Faenza 1788, absque nomine auctoris §§ XV. sqq. pagg. 95 sqq.

(2) De principp. Iuris Canonici, Part. II. sect. 2. cap. 6. § 3. pagg. 214–225.